

פורים ב

אמירת ועל הנסים בתפלה ובברכת המזון, איסור הספד ותענית, סעודה — משתה ושמחה — וועלכע זיינען דא (דוגמתם) בשאר החגים וי"ט⁵].

ובהקדים דעם חילוק צווישן א מעשה וואס א מענטש טוט דורך כפי' ואונס, און א מעשה וואס ער טוט ברצון ודעת: ווען דאס איז בעל כרחו ובכפי' טוט ער דאס נאָר אויף וויפל ער מוז און עס פאָ-דערט זיך (צו יוצא זיין ידי חובתו); משא"כ ווען ער טוט עס מיט אן אייגע-נעם חפץ ורצון, באַנוגנט ער זיך נישט מיט בלויז יוצא זיין ידי חובתו, נאָר ער איז זיך משתדל און זוכט צו מוסיף זיין ומהדר זיין אין דער פעולה, מער ווי עס פאָדערט זיך מצד דער פליכט וואס ליגט אויף אים.

און דאס דריקט זיך אויס אין דעם „קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם" — דורך די מצוות (כתיבת⁶ ו) קריאת המגילה, משלוח מנות און מתנות לאביונים.

והביאור: פון איין זייט זיינען די דריי ענינים נישט קיין דברים חדשים ממש, און לאידך, האָבן זיי אין זיך א הוספה לגבי דעם ווי זיי זיינען פאַראַן פון פריער:

דער ענין המגילה איז נישט קיין חידוש, (עס זיינען דא פון פריער די ספרי

א. אויפן פסוק⁷ „קיימו וקבלו היהודים" זאָגן חז"ל: „קיימו מה שקיבלו כבר", אָז די „מודעא רבה לאורייתא" מצד דעם וואס „כפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית וכו'", בשעת מ"ת, איז בטל געוואָרן בימי הפורים ווייל „הדר קבלוה בימי אחשוורוש".

עס איז מובן אָז דאָס וואס די אידן האָבן (דעמאָלט) מקבל געווען תורה מדעתם איז אָן ענין עקרי. איז נישט מובן לכאורה: פאַרוואס מ'האָט נישט מתקן גע-ווען צו טאָן בימי הפורים אָן ענין לזכר פון דעם „הדר קבלוה בימי אחשוורוש"?

און אע"פ אָז דאָס וואס זיי האָבן דעמאָלט מקבל געווען מדעתם איז גע-ווען „מאהבת הנס שנעשה להם"⁸, איז אָבער פאַרט שווער צו זאָגן אָז ס'זאָל נישט זיין אפילו א זכר צום ענין הכי עיקרי, וואס דער נס האָט אַרויס-גערוּפֿן — דער גמר און שלימות פון מתן תורה, קבלת התורה מדעתם.

ב. ויש לומר, אָז אדרבא, דאָס ווערט אַרויסגעבראַכט אין אַלע מצוות מיוחדות פון פורים: (א) מקרא מגילה, (ב) משלוח מנות, (ג) מתנות לאביונים,

די מצוות וואס איז זיי איז מודגש דער שינוי פון פורים לגבי אַנדערע חגים וי"ט [משא"כ די אַנדערע מצוות און ענינים שבפורים — קריאת התורה,

5) אבל י"ל דגם חייב משתה ושמחה הוא מהענינים המיוחדים שבפורים, כי לא נמצא במקרא החיוב באופן כזה, כדלקמן בפנים. משא"כ קריאת התורה וכו'.

6) להעיר מפרשי עה"פ (מג"א ט, כז) „קיימו וקבלו היהודים ג' ככתבם", שתהא המגילה כתובה כתב אשורית. וראה לקמן בפנים ובהנסמן בהערה 10.

1) אסתר ט, כז.

2) שבת פת. א.

3) פרשיי שבת שם ד"ה בימי. ועד"ז בתודיה מודעה שבת שם „קבלו מדעתם מאהבת הנס".

4) להעיר ממגילת סתרים לאסתר (שם, יט

בסופו): והא דמדרכי כתב כר.

ארויסברענגען בפועל און אין אן אופן
אז מ'זאל עס קענען גלייך נוצן (ניט —
געלט¹⁶) דעם ואהבת לרעך כמוך.

מתנות לאביונים: דער ענין הצדקה¹⁷
— איז א מצוה בכל השנה כולה; אין
פורים קומט צו דער יתרון, אז ס'איז ניט
גענוג דאס וואס בשעת ער טרעפט אן
עני איז ער מקיים די מצוה פון „פתוח
תפתח“ און „נתון תתן“¹⁸, נאר ער דארף
עס זוכן און געפינען און — צוויי ענינים
און זיי געבן (באופן פון) „מתנות“.

און דאס איז מודגש אויך אין די ווער-
טער „קיימו מה שקבלו כבר“: דאס
זיינען ענינים¹⁹ וואס „קבלו כבר“ —
וואס מ'איז אין זיי מחוייב און מ'טוט זיי
בלאה"כ; בפורים אבער קומט אין זיי צו
דער ענין פון „קיימו“ — דער אויפטו
פון קיום וחיזוק — און אין ביידע קוין
בין אדם לחבירו און בין אדם למקום: א
קיום והוספה פון אן ענין אין תורה
כפשוטה, כתיבה וקריאת מגילה, און
דורכדעם אויך אין שבח²⁰ ושירה לה',
מער ווי אין אנדערע ימים טובים (בין
אדם למקום),

און א הוספה פון פעולה און
השתדלות מיוחדת אין דעם ענין פון
„ואהבת לרעך כמוך“ און מצות הצדקה,
דורך משלוח מנות איש לרעהו ומתנות
לאביונים (בין אדם לחברו).

קודש, תורה נביאים וכתובים — אעפ"כ
איז מיט דער מגילה נתוסף געווארן נאך
א ספר צו די ספרי קודש — דורך א
בקשה מיוחדת כתבוננו לדורות²¹, אז דאס
איז פון די נסים הכתובים²² עכ"פ דער
סיום וסוף זייערער²³; און עד"ז)
קריאתה²⁴ — איז דאך סיי דער ענין פון
קריאה בתורה שוין געווען, ועד"ז דער
ענין סיפור הנס דא (בכלל) אין יו"ט,
אעפ"כ קומט דא צו די קריאה בלילה²⁵
פון א מגילה²⁶ מתוך הקלף פרסומי ניסא
וכו'²⁷.

משלוח מנות: לויט ווי עס איז מבואר
אין מנות הלוי²⁸, איז ענינה צו מרבה זיין
שלום וריעות צווישן איין אידן מיטן
צווייטן, וואס דאס איז דאך א מצוה
וכללית בכל ימות השנה — אהבת
ישראל, וועלכע איז א כלל גדול
בתורה²⁹; אבער מצד מצות אהבת
ישראל איז ניטא קיין חיוב אז מ'דארף
זוכן א אידן צו מקיים זיין די מצוה פון
„ואהבת לרעך כמוך“. דער חידוש אין
דער מצוה פון „משלוח מנות איש
לרעהו“: משתדל זיין זיך געפינען
„רעהו“ און דורך משלוח מנות צו

(7) מגילה ז, א.

(8) משא"כ נס חנוכה.

(9) יומא כט, א.

(10) ראה צפע"נ להרמב"ם ריש הלכות מגילה.

וראה לעיל ע' 352, ושי"נ.

(11) ראה צפע"נ לרמב"ם הל' מגילה פ"א ה"ג.

(12) דק"ו דרי"ב בן קרחא (מגילה יז, א), ומה

מעבדות לחירות אמרי" שירה ממיתה לחיים לא

כ"ש (וראה ט"א שם) הוא בפשטות לכל הדיעות,

אלא שלר"ג יתירה מזו: „קרייתא זו הלילא“ (וכ"כ

הרמב"ם הלכות חנוכה פ"ג סה"י. וכ"ה בבה"ג הל'

מגילה בסופו). וראה שו"ת חת"ס יו"ד ט"ס רל"ג.

(13) ולהעיר משו"ת צפע"נ דווינסק ח"ב סי' ח

אות ג. מהד"ת ט, א.

(14) למגילת אסתר ט, טז. כ (ואילך).

(15) תרי"כ ופרש"י קדושים יט, יח.

(16) ראה תענית כג, ב.

(17) ראה מג"א ר"ס תרצד משל"ה ומהרי"ל

דמתנות לאביונים צ"ל משלו ולא משל מעשר. וראה

שו"ת כת"ס א"ח סי' קלט.

(18) ראה טו, ח. יו"ד.

(19) להעיר שענין השמחה ומשתה ויו"ט

ומשלוח מנות איש לרעהו (אסתר שם, יט) קבלו

ע"ע עוד לפני כתיבת ובקשת מרדכי — ראה מנות

הלוי שם. מגלת סתרים שם (פסוק טז). ועוד.

(20) ע"ד קרבן תודה.

לשכינה שנאמר²⁶ להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים²⁷.

אויב דער רמב"ם האלט, אז דער תוכן המצוה פון מתנות לאביונים בפורים איז דער ענין הצדקה במילא איז דער ענין („במתנות לאביונים . . דומה לשכינה“) א מעלה וואס איז דא ביי דער מצוה פון צדקה פון כל ימות השנה — האט ער דעם ענין (די מעלה „לשמח לב עניים . . דומה לשכינה“) געדארפט אריינשטעלן בעיקר במקומו, אין הל' מתנות עניים²⁷, וואו ער רעדט וועגן דער מעלה פון נתינת הצדקה בכלל — וואס איז די שייכות דערפון דוקא (צו פורים און) הל' מגילה?

און אזוי אויך לאידך גיסא: די מעלות אין נתינת צדקה וואס ער ברענגט אין הל' מת"ע (אין ישראל נגאלין אלא בצדקה²⁸ וכיו"ב), דערמאנט ער נישט דא אין הל' (פורים) — מגילה²⁹.

מוז מען זאגן לדעת הרמב"ם, אז כאטש מיט געבן „מתנות לאביונים“ בפורים איז מען מקיים (אויך) די מצות הצדקה, איז אבער תוכנה וענינה (פון מצות מתנות לאביונים בפורים) נישט (נאך) דער ענין פון צדקה, צו ממלא זיין „די מחסורו“ פון די צרכי העני כפשוטו, טס, נאך (בעיקר) דער קיום ענין השמחה³⁰ פון עני — „לשמח לב עניים“.

26 ישע' נז, טו.

27 פ"י.

28 שם בריש הפרק.

29 וידוע בכללי הרמב"ם שאין סומך בספרו על משיב לאחרי זה (יד מלאכי כללי הרמב"ם את ואו).

30 ראה גם ריטב"א מגילה ז, ב. רמב"ן וחי המיוחס להריטב"א בי"מ שם. ובהל' משמע שזהו גם הטעם במשלוח מנות מצד שמחה. ולהעיר שברמב"ן מתוספתא (מגילה פ"א ה"ה) „המותר אל יפול לכיס של צדקה“. משא"כ בריטב"א שם, ובמגילה שגרים יפלו בכיס של צדקה. וראה שו"ת כתב סופר א"ח שם.

ג. מ'קען אבער פרעגן: אויף משלוח מנות און מתנות לאביונים געפינט מען אנדערע טעמים: בא משלוח מנות „כדי“²¹ שיהא לכל אחד די וספק לקיים הסעודה כדינא כמשמע בגמ' בפ"ק²² דאביי בר אבין ורב חנינא בר אבין מחלפי סעודתייהו להדדי ונפקו בהכי משלוח מנות אלמא דטעמא משום סעודה היא²³, ועד"ז בנוגע מתנות לאביונים איז משמע בכ"מ אז דאס איז כדי זיי זאלן האבן (גענוג) אויף סעודת פורים²⁴ —

ולפי דעות אלו, אז תוכנו וענינו פון די מצות איז דער קיום פון סעודת פורים און צוליב דעם איז די השתדלות במצות אלו (כאטש אז בדרך ממילא איז מען דערמיט מקיים אויך מצות ואהבת לרעך כמוך און מצות צדקה) — איז אין זיי דאך נישט ניכר ומודגש דער „קיימו מה שקבלו כבר“?

ד. וועט מען דאס פארשטיין ובהקדים אז אויך דעת הרמב"ם איז משמע כנ"ל — אז די מצוה פון מתנות לאביונים איז נישט (נאך) אלס מצות צדקה (ועד"ז בנוגע משלוח מנות כדלקמן) — וז"ל הרמב"ם²⁵: „מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים, שהמשמח לב האומללים האלו דומה

21 תרומת הדשן סי' קיא.

22 מגילה ז, ב.

23 וראה שו"ת חת"ס או"ח סי' קצו ע"ד ב' הטעמים, ואשר זהו מחלוקת הרמ"א ופרי"ח כ"י.

24 ראה לבושי שרד במג"א שם סתרצ"ה סק"ג.

ובפרש"י שם [וראה בי"מ ע"ה, ב' ובפרש"י שם. ע"ז יז,

ב' (ובפרש"י ותוס' שם)]. צפע"ז לרמב"ם הל' מגילה פ"ב סה"ט. וראה בהנסמן לקמן הערה 30.

25 הלכות מגילה פ"ב ה"ז.

ברענגט דארטן³¹ דעם פסוק „להחיות רוח שפלים גוי“.

ה. בנוגע צו משלוח מנות י"ל אז דער רמב"ם לערנט אז טעמו איז, כנ"ל, פארזארגן אז א צווייטער זאל האבן אויף סעודת פורים וואס דאס איז א טייל פון דעם חיוב פון זיין אייגענער סעודה, ווי דער רמב"ם זאגט: „כיצד חובת סעודה זו, שיאכל .. (און איז ממשיך אין דער זעלבער³² הלכה³³) וכן חייב אדם לשלוח שתי מנות כו, ואם אין לו מחליף עם חבירו זה שולח לזה סעודתו וזה שולח לזה סעודתו, וואס סעודת פורים איז דאך אז ענין פון שמחת מצוה — משתה ושמחה³⁴.

ועד"ז י"ל איז אויך במתנות לאביונים אז דאס איז פארבונדן מיט חיוב משתה ושמחה שעליו, זיין סעודת פורים³⁵,

ווי דער רמב"ם האט שוין געזאגט³⁶ בנוגע צו שמחה ביו"ט „וכשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל לגר ליתום ולאלמנה עם שאר העניים האומללים, אבל מי שנועל דלתות חצירו ואוכל ושותה הוא ובניו אתו ואינו מאכיל

[ומהאי טעמא איז מובן וואס דער רמב"ם איז דא כולל אין דער שמחה פון מתנות לאביונים אויך „יתומים ואלמנות וגרים“ — דלכאורה: אויב זיי זיינען נצרכים, זיינען זיי דאך אין כלל פון אביונים ועניים, פארוואס טיילט ער זיי אויס באזונדער? און אויב זיי זיינען ניט נצרכים און דארפן ניט אנקומען צו צדקה — פארוואס רעכנט זיי דער רמב"ם בשייכות צו דער מצוה פון מתנות לאביונים?

ע"פ הנ"ל אבער, אז דער גדר ותוכן המצוה פון מתנות לאביונים איז בעיקר „לשמח לב וכו'“ האט עס במילא א שייכות צו אלע „אומללים האלו“. וע"ד הצחות — אין דעם פרט פון שמחה זיינען זיי אלע „עניים ונצרכים“.

נאכמער: פון לשון הרמב"ם איז מובן אז אלע דריי ענינים סיי „סעודתו“, סיי „שלוח מנות לרעיו“ און סיי „מתנות לאביונים“ איז ענינם ותוכם — שמחה (ניט אן אנדער ענין), נאך היות אז „אין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים“, דעריבער „מוטב לאדם להרבות במתנות לאביונים“

דארף מען פארשטיין: בנוגע צו דער סעודה איז מובן אז ענינה איז שמחה — פון וואנעט נעמט אבער דער רמב"ם אז דער תוכן וגדר פון משלוח מנות און מתנות לאביונים איז ענינם שמחה.

[אויך דארף מען פארשטיין: וואס איז טאקע די שייכות פון דעם „שהמשח לב האומללים האלו דומה לשכינה“ דוקא צום תוכן המצוה פון מתנות לאביונים? לכאורה איז דאס שייך בא יעדער נתינת צדקה, ווי ס'איז מובן אויך פון פסוק וואס דער רמב"ם בריינגט, און פונדעסטוועגן דערמאנט ניט דער רמב"ם די מעלה „דומה לשכינה“ בנוגע צו צדקה בכלל, כנ"ל, כאטש אז ער

(31) בה' מתנות עניים שם.

(32) כידוע שחלוקת ההלכות ברמב"ם בדיוק היא ולמדו ממנה וכו' (ראה לדוגמא הל' ת"ת לאדה"ז קריא לפ"א ס"א [תתכו, א].)

(33) כ"ה בדפוסי רמב"ם שלפנינו. ובספרי תימן הוא בהלכה בפ"ע (ראה רמב"ם מהדורת פרענקל).

(34) אבל אין מוכרח לומר שהרמב"ם ס"ל כהתרה"ד (שבהערה 21), כיא ע"ד פ"ה הביח איח סו"ס תרצה, עיי"ש.

(35) אלא שהחילוק בין משלוח מנות ומתנות לאביונים לפ"ז הוא דמשלוח מנות הוא איש לרעהו, גם לעשרים, ומתנות הוא רק לאביונים עניים הנצרכים. ראה במקומות הנ"ל הערה 30.

(36) הל' יו"ט פ"ה ה"ח. שו"ע אדה"ז הל' יו"ט סתקכ"ט ס"א (בהוספת הראי, הפסוק — לאחר תיבת „האומללים“): שנאמר והלוי והגר והיתום וגו' — דברים טו, יד. וצ"ע שלא העתיק אדה"ז גם תיבת „והאלמנה“.

שמחה גדולה ומפוארה, עס קומט ניט צו דער שמחה פון מתנות לאביונים.

ו. ויש לומר הביאור בכל זה:

דער לשון אין מגילה³⁸ (פון וואנען מ'לערנט ארויס די דריי מצות: משתה — סעודה, משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים), איז: „לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים“. פון דעם ווארט „ימי“ איז משמע, אז דער חיוב פון משתה ושמחה בפורים איז ניט א פעולה וואס מ'דארף טאן און זמנה איז אין דעם טאג, נאר דאס איז דער גדר (— חובת) היום³⁹, א תוצאה פון דעם וואס דער יום „ימי“ איז ענינו „משתה ושמחה“.

פון דעם איז מובן אז אויך די אנדערע ענינים וחייבים פון ימי הפורים, עכ"פ די וואס שטייען בהמשך אין זעלבן פסוק „ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים“, קומען אויך אלס תוצאה פון דעם וואס די טעג גופא זיינען⁴⁰ ימי משתה ושמחה⁴¹.

(38) ט, כב.

(39) וראה לקריש ח"ז ע' 20 ואילך, שזהו חיוב על

כל היום.

(40) כסגנון אחר קצת: עשיית ימים אלו (לעשות אותם) לימי שמחה. היא ע"י ג' דברים: משתה — סעודה, משלוח מנות ומתנות לאביונים. וראה פרש"י שם, כח דה"ו „ונעשים“, משתה ושמחה וי"ט לתת מנות ומתנות.

(41) עפ"י אולי יש לבאר זה דלשון הרמב"ם בה"ד הוא „שמחה ומשתה“ כסדרן בכתוב לפניו (יט) אע"פ דבפסוק זה לא נאמר התקנה והחייבים דימי הפורים, שהרי נזכר שם י"ט ולא נאמר שם מתנות לאביונים, ולא כסדרן בכתוב „ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים“ שבו נאמר (וממנו למדין) החייבים דימי הפורים (וראה מנות הלוי ומגלת סתרים שם (הובאו בהערה

ומשקה לעניים ולמרי נפש אין זו שמחת מצוה אלא שמחת כריסו כ"ו, עיי"ש.

עס איז אבער שווער אזוי לערנען דא בנוגע צו מתנות לאביונים, היות דער רמב"ם טיילט אפ דעם דין פון „מתנות לאביונים“ אין א באזונדער הלכה: „וחייב לחלק לעניים ביום הפורים וכו'“ ניט ווי דער דין פון משלוח מנות וועלכן ער שרייבט בהמשך אין איין הלכה מיט מצות הסעודה³⁷,

ובפרט אז ער דערמאנט ניט אין דער הלכה און אין דער הלכה שלאח"ז בנוגע צו מתנות לאביונים „וכשהוא אוכל ושותה וכו'“ וכי"ב, ווי אין הל' יו"ט.

פון דעם איז מובן אז דאס איז א בא-זונדער ענין וואס האט ניט צו טאן מיט חיוב סעודתו, משתה ושמחה שעליו.

נאכמער — לפי הנ"ל קומט אויס, אז משלוח מנות און מתנות לאביונים, זיינען ניט קיין באזונדערע ענינים בפורים, נאר — א חלק און א פרט פון דעם חיוב סעודה שלו, און בשעת ער איז ניט מקיים מצות משלוח מנות ומתנות לאביונים איז ער ניט יוצא כדבעי במצות סעודת פורים (משתה ושמחה) שעליו, ע"ד ווי בנוגע יו"ט,

וואס דאס איז היפך פשטות הכתוב והמבואר בכ"מ, אז זיי זיינען דריי בא-זונדערע מצות. און ווי ס'איז אויך מוכח פון לשון הרמב"ם בנוגע צו מתנות לאביונים אז מוטב להרבות בזה, ווייל „אין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים כו'“, ד.ה. אויך אן דעם איז ער מקיים די מצות פון פורים, כולל אויך דעם ענין השמחה, נאר עס איז ניט

(37) ועד"ז הוא בשרע שדיו מעות פורים לעניים הוא סי' כפ"ע, משא"כ החיוב ופרטי הדינים דמשלוח מנות הוא בהס' ד' דיני סעודת פורים.

(*) להעיר מצפנין השלמה ע' 30.

לכאורה איז שכרות ניט קיין הנהגה רצוי, און ווי מפרשים⁴⁰ זיינען אין דעם מאריך בשייכות צו דעם דין, און ווי דער רמב"ם אליין איז עס מסביר בשייכות צו (שאר) יו"ט⁴¹: „שהשכרות והשחוק כו' אינה שמחה אלא הוללות כו' — איז ווי קומט עס אַז דאָס איז גאַר „חובת סעודה זו .. שותה יין עד שישתכר וירדם בשכרותו“.

ח. קען מען דאָס מסביר זיין ע"פ הנ"ל: וויבאלד אַז בימי הפורים האָט זיך אויפגעטאָן (ווי די גמרא זאָגט) דער ענין פון „קיימו מה שקבלו כבר“, די שלימות וגמר פון קבלת התורה, איז ווי-באלד די תורה איז דאָך גילוי רצונו וחכמתו של הקב"ה, חמדה גנוזה⁴² קען דאָס אַ נברא (א מוגבל אין זיין ידיעה והשגה און אין זיין מציאות) ניט אויפ-נעמען, און דעריבער איז ביי מ"ת על כל דבור ודבור פרוחה נשמתו⁴³,

ועד"ז און ביתר שאת איז בנוגע „הדר קבלוה בימי אחשורוש“, בכדי מקבל זיין תורתו של הקב"ה, האָט געדאַרפט זיין דער ביטול השגה ודעת ביו צו הפשטת הגשמיות, ועד"ז ווי עס שטייט אין טור און שו"ע (ודאדה"ז)⁴⁴ דער אופן התפלה פון חסידים ואנשי מעשה (וואָס „המתפלל⁴⁵ צריך שיראה עצמו כאילו שכונה כנגדו“), „היו מתבודדים ומכוו-

דעם ענין אַז די „מי“ ווערן (ימ') משתה ושמחה, געפינט מען ניט אין אנדערע יו"ט.

און דאָס איז די שייכות צו „קיימו מה שקבלו כבר“, אין דעם ענין וואָס דאָס זיינען „ימי משתה ושמחה“, דריקט זיך אויס דאָס וואָס „הדר קבלוה בימי אחשורוש“⁴², (דער היפוך פון אונס), ווען זיי האָבן מקבל געווען די תורה „מדעתם“ ומרצונם⁴³.

ז. וי"ל אַז דער ענין פון „קיימו מה שקבלו כבר“, דריקט זיך אויס בעיקר אין דעם אופן המיוחד פון דער שמחה בפורים וואָס מען געפינט ניט ביי אנדערע יו"ט וחיובי שמחה:

וועגן מצות הסעודה זאָגט דער רמב"ם⁴⁴: „כיצד חובת סעודה זו שיאכל כו' ושותה יין עד שישתכר וירדם בשכרותו“. דער מקור פון דער הלכה איז (ווי מפרשים זאָגן)⁴⁵ מאמר רבא⁴⁶ „חייב⁴⁷ איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי“.

(19) — כי בזה מוסבר שגדר ה'ימי' הוא „שמחה ומהו מסתעף החיוב דמשתה וכן המשלוח מנות ומתנות כו'.

(42) להעיר דבגמ' (פסחים סח, ב) באים בחדא מחתא „הכל מודים בעצרת דבעינו נמי לכם מ"ט יום שניתנה בו תורה“ [שישמח בו במאכל ומשתה להראות שנוה ומקובל יום זה לישראל שנתנה תורה בו] — פרשי שם ד"ה דבעינו. שו"ע אדה"ז או"ח סתצ"ד ס"ח: „הכל מודים בפורים דבעינו נמי לכם מ"ט ימי משתה ושמחה.

(43) ראה בה"ג הל' מגילה (קרב לסופו) „ועד"ף יום פורים כיום שנתנה בו תורה“. ועד"ז בשאלות ויקהל שאלתא סו. ובהעמק שאלה שם אות ר' מפרש ע"ד הג"ל. וראה שו"ת כתב סופר שם סי' קמא.

(44) שם הטי"ו.

(45) מגיד משנה. הגהות מיימוניות.

(46) מגילה ז, ב.

(47) בש"ס שלנו הגירסא מיוחדת. אבל במאור הקטן על הרי"ף, שער הכוונות בסופו, של"ה פ' תצוה ובכל דרושי דא"ח שראיתי הל' הוא חייב

איניש. וכן הוא ג"כ בא"ח (הובא בב"י סי' תרצה). שו"ע או"ח סתרצ"ה ס"ב, סי' יעב"ץ ועוד.

(48) מאירי מגילה שם. כל בו (סי' מה בסופו). ועוד.

(49) הל' יו"ט שם ה"כ.

(50) שבת פח, ב.

(51) שבת שם. ראה תניא פל"ו. אנה"ק סי'.

(52) או"ח ר"ס צח. וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד

סוסי"ה.

(53) סנהדרין כב, א.

(54) בשו"ע אדה"ז. שכ"נה שר"י כנגדו.

ובטורש"ע שם: ויחשוב כאילו שכ"נה כנגדו.

נים בתפלתם עד שהיו מגיעים להתפש-
טות הגשמיות ולהתגברות רוח⁵⁵
השכליות עד שהיו מגיעים קרוב למעלת
הנבואה —

און בימי הפורים זיינען אידן צו דעם
צוגעקומען דורך זייער מסירת נפש
במשך כל השנה כולה⁵⁶.

ט. ועפ"ז איז מובן אז דער ענין
(עקרי) פון פורים, דער „עיצומו של
יום“ זאגט זיך ארויס אין „ימי משתה
ושמחה“ — אין דער שמחת הסעודה
באופן פון „שותה יין עד שישתכר וירדם
בשכרותו“ —

ווייל דער דדר „קבלוה בימי אחש-
ורוש“ און „קיימו מה שקבלו כבר“
במ"ת, דריקט זיך אויס אין דעם וואס ער
איז מבטל דעתו והשגתו, ביז ער קומט
צו „להתפשטות הגשמיות“, וע"ד ווי
מגעפינט ביי נבואה — ווי דער רמב"ם
זאגט⁵⁷ — „כולן אין רואין כו' אלא
בחלום בחזיון לילה או ביום אחר שתפול
עליהן תרדמה . . . וכולן כשמתנבאים
אבריהן מזודעין וכח הגוף כשל ועשתנו-
תיהם מתטרפות כו'“.

און דעריבער איז אויך דער חיוב
השמחה פון ימי משתה ושמחה אין אזא
ניט מוגבלידיקן אופן „עד שישתכר
וירדם“ בשכרותו ווען עס ווערט
נתבטל⁵⁸ זיין ציור ועשתנותיהם.

י"ד. און מהאי טעמא זאגט דער
רמב"ם „מוטב לאדם להרבות במתנות
אביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח
מנות לרעיו“: כאטש אלע דריי מצות איז
ענין שמחה, איז אבער „אין שם שמחה
גדולה ומפארה אלא לשמח לב עניים
ויתומים כו'“: ווען איז די שמחה אן
אמת'ע און שלימות'דיקע ביז ער גייט
ארויס פון זיין ציור ומציאות און קומט
צו א מצב פון „לא ידעי“ — וואס דריקט
אויס (קיום) קבלת תורתו של הקב"ה —
בשעת ער איז מרבה במתנות לאביונים,
וואס דערמיט באווייזט ער אז דער ענין
פון משמח זיין „לב עניים כו'“ רופט בא
אים ארויס מער שמחה ווי זיין אייגענע
סעודה ושמחה, אדער אפילו די סעודה
מיט „רעיו“ (אנשים כערכו)⁵⁹.

משא"כ בנוגע יו"ט, וואס דער חיוב
השמחה ביו"ט איז די מצות — „ושמחת
בחגך“⁶⁰; „סאיא אין דעם ניטא דער חיוב
לבסומי עד דלא ידעי“, „עד שישתכר“ —
ביז צו ארויסגיין פון זיין מציאות,
ואדרבה, ווי מובן פון רמב"ם דארטן,
כנ"ל, אויב עס זיינען ניטא קיין עניים
ומרי נפש, איז מספיק זיין שמחה פרטית
און עס פעלט ניט אין זיין קיום מצות
„ושמחת בחגך“, וואס האט א הגבלה.

דוקא ווען ער איז „נועל דלתות
חצירו“, ווען ער טוט א פעולה צו שולל
זיין די שמחת יו"ט פון די עניים —

(55) כ"ה בש"ע אדה"ז ובטור. בש"ע שם: כח השכלי.

(56) ראה ת"א צב, ד, צה, ד ואילך. צו, א, צח, א, ובכ"מ.

(57) ה"ל יסודי התורה פ"ז ה"ב.

(58) להעיר משהשרי פ"א, יב (ב) דלפני קבלת התורה, ישנו להם לישראל כל אותו הלילה. וראה לקו"ש ח"ד ע' 1024, ש"ל שזו היתה ההכנה שלהם לקבלת התורה. ולהעיר מסה"מ תשי"א ע' 11 ואילך.

(59) ראה ת"א צה, סע"ד ואילך. ובכ"מ.

(60) וי"ל דמשלוח מנות מכיון שזהו „לחבירי“, ה"ז רק בחי' „לא ידעי“ כהאדם עצמו, היינו שלימות בחי' השמחה דלא ידעי שבמשתה וסעודה שלו. ולכן כתבו הרמב"ם כהמשך וכסיום „לכיד חובת סעודה זו . . . וכן חייב אדם לשלוח כו'“. משא"כ מתנות לאביונים (שאינם בדרגתו) שהוא למעלה מ„לא ידעי“ המתבטא אצל האדם בסעודתו הוא, ולכן כתבו הרמב"ם בהלכה בפ"ע.

(61) ראה טז, יד.

דעמאלט איז דאס ניט קיין שמחת מצוה
נאר שמחת כריסו.

יא. און אין דעם איז דער יתרון פון
דער שמחה בחג הפורים, וואס די שמחה
דארף זיין עד דלא ידעי, העכער פון זיין
ידיעה והגבלות — און אזא שמחה
גדולה ומפוארה זאגט זיך ארויס ווען
ער איז משמח לב העניים כו'.

און אויף דעם איז דער רמב"ם מוסיף
אז ניט נאר דארף ער דעמאלט שטיין
אין א שמחה בבחי' „לא ידע“, ביז
„ישתכר וירדם בשכרותו“, וואס דער-
מיט ווערט נתקיים „הדר קבלוהו כו'“,
כו"ל:

נאר נאכמער: „המשמח לב האומ-
ללים האלו דומה לשכינה“, ווייל אזא
ענין אז די שמחה פון א צווייטן אידן
וואס איז אומלל, רופט ביי אים ארויס א
שמחה גדולה ומפוארה, איז ניט שייך

בא א נברא — וואס איז א מציאות בפ"ע
און קרוב אצל עצמו⁶² און דערפאר מוז
זיין מציאות און (במילא) זיין שמחה ביי
אים זיין וויכטיקער ווי שמחתו פון א
צווייטן ובפרט של (עני כו') הפחות
ממנו — נאר בלויז בא שכינה; און דאס
וואס א איד קען שטיין (און שטייט) אין
אזא תנועה, איז עס דערפאר וואס ער
איז „דומה לשכינה“.

און דורך אזא הנהגה איז ער מקיים
דעם ענין פון „ימי משתה ושמחה“
בשלימות, ווארום דעמאלט ווערט אין
זיין מעשה בפועל נתגלה במילואו דער
גילוי פון „הדר קבלוה בימי אחשורוש“
דער „קיימו מה שקבלו כבר“.

(משיחת פורים תשל"ו)

(62) יבמות כה, ב. וש"נ.

פורים ג

וואס לערנט דאס די גמרא ארויס פון א שינוי סדר און פון שלא במקומו און פון צוויי פסוקים אין באזונדערע ספרי תנ"ך?

עס זיינען דא מפרשים וואס ענטפערן, אז פון לשון איז מגילה קען מען נאר ארויסלערנען אז ביי סנהדרין איז ת"ת געווען מער חשוב ווי הצלת נפשות; ס'איז אבער ניטא קיין באווייז אז משמים האט מען דערצו מסכים געווען? דערפאר ברענגט די גמרא דעם לימוד הנ"ל, וואו די תורה גופא האט דאס מרמז געווען אין דעם שינוי הסדר בהפסוקים.

אבער דער תירוץ איז, ע"ד הפשט, ניט גלאטטיק; די וואס "פירשו ממנו" זיינען ניט געווען סתם מענטשן, נאר אחיו — חברי סנהדרין, וואס ענינים והנהגות איז פסק הלכה על פי תורה — איז וואו פעלט דא די ראי' אז "משמים הסכימו"?

ב. אויך איז שווער צו פארשטיין:

(א) וויבאלד אז "גדול ת"ת יותר מהצלת נפשות", היינט פארוואס איז מרדכי'ס נאמען דערפאר (וואס "בטל מת"ת") איבערגעשטעלט געווארן נאר מיט איין דרגא ווייטער אין סדר פון די נעמען (פון "בתר ד" צו "בתר ה") — לכאורה האט ער דערנאך איבערהויפט ניט געדארפט גערעכנט ווערן צווישן די (חברי ה) סנהדרין, וואס זייער ענין איז פס"ד תורה?

(ב) פון משמעות הפסוק איז פאר-שטאנדיק, אז מרדכי'ס שררה אלס "משנה למלך" האט געדויערט א משך

א. אויף דעם וואס עס שטייט אין סיום וחיותם פון דער מגילה — "כי מרדכי היהודי וגו' ורצוי לרוב אחיו וגו'" — זאגן רז"ל אין גמרא': "לרוב אחיו, ולא לכל אחיו, מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין" [ווארום "אחיו" זיינען "חביריו" שהיו מכלל אנשי כנסת הגדולה²] און רש"י איז מפרש דעם טעם פארוואס "מקצת סנהדרין" האבן זיך פורש געווען פון מרדכי — "לפי שבטל מדברי תורה ונכנס לשררה"³.

נאכדעם איז די גמרא ממשך: "גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות, דמעיכא חשיב ל' למרדכי בתר ד' ולבסוף בתר חמשה, מעיכא כתיב כו' ולבסוף כתיב כו', אז איז א פריערדיקן פסוק (אין עזרא') ווערט מרדכי גערעכנט אלס דער פינפטער, און איז א ווייטערדיקן פסוק (נחמ'') — אלס דער זעקסטער; "לפי שנעשה מרדכי שר בינתים ירד מחשיבותו אצל חכמים"⁶.

איז ניט מובן: אט דעם כלל, אז "גדול ת"ת יותר מהצלת נפשות", האבן דאך חז"ל געקענט ארויסלערנען פון פשוטות הכתוב און אין דער מגילה גופא: "לרוב אחיו .. מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין", וואס דער "פירשו" איז דאך געווען דערפאר וואס "בטל מדברי תורה" צוליב הצלת נפשות — טא פאר-

(1) מגילה טז, ב. הובא בפרשי עה"פ.

(2) חדא"ג מהרש"א שם.

(3) ובפרשי עה"פ בחי"פ הסדר — לפי שנעשה קרוב למלכות והי' בטל מתלמודו, כפשוטו של הענין.

(4) ב. ב.

(5) ז, ז.

(6) פירשי מגילה שם.